

mentum. Præter rationes mox allatas notandum est illud peccatum amicitiam Deum inter et hominem non dissolvere. Quomodò igitur fieri posset ut Deus summè bonus in altera vita mercede nullà donaret suos amicos, qui sæpè cruenta per totam hanc vitam perpessi sunt, dum ex adverso scelesti homines confertam gaudiis et omnium voluptatum varietate vitam traduxerunt? Fieri non potest ut Dei hostes et inimici, ut viri continuò in ipsum rebelles, feliciores sint Dei amicis, atque viris qui rarò, vel leviter tantùm, et quasi non spontè in ipsum delinquerunt. Ergo, etc.

Ad ultimam probationem, Deus beneficium sese ostenderet, hominem delendo. *DIST.* In alio ordine, si hominem non pœniteret, concedo. in prasenti ordine, positâque hominis pœnitentiâ, nego. In prasenti enim ordinatione, positâ hominis pœnitentiâ, postulant Dei attributa ut melior sit conditio viri pœnitentis, quàm peccatoris pertinacis; ergo necesse est ut sit altera vita.

OBJ. VII. Si Deus plecteret creaturas in altera vita, igitur delectaretur in malis et suppliciis creaturæ; delectatur enim in iis omnibus quæ agit, in omnibus suis operibus: atqui tamen Deus, utpotè summè bonus, non potest delectari in malis creaturæ; ergo non potest illas plectere.

R. DIST. Deus delectaretur in malis creaturæ, quatenus hæc mala seu pœnæ sunt effectus justitiæ divinæ, concedo: quatenus cruciant creaturas, nego. Sit iudex æquitatis amans vult scelestis hominibus pœnas irrogari, licèt cruciatibus hominis non delectetur.

INSTR. Deus tam potest parcere quàm plectere; in eo

quod enim ad ipsum attinet, par est et æquè perfectum parcere vel plectere: atqui Deus, utpotè summè bonus et misericors, è duobus æquè perfectis sanè eligit id quod bono creaturæ magis favet; ergo parceret, hominumque peccatis indulgebit.

R. N. MAJ. Nam si Deus parceret in altera vita omnibus scelestis hominibus, cum aliundè in terris sæpè bonis perfruantur, igitur sæpissimè eorum conditio esset melior virorum proborum conditione; tunc consequenter læderentur Dei attributa, providentia, sanctitas, sapientia, legesque nec observarentur, nec observari deberent; ergo in eo quod ad Deum attinet, parcere vel plectere æquè perfectum non est.

PROPOSITIO QUARTA.

Rationi non repugnat alterius vitæ æternitas. Hanc æternitatem repugnare increduli non probant.

PROB. Si repugnaret alterius vitæ æternitas, vel quia virtus æternis præmiis remunerari non posset, vel quia vitium æternis suppliciis plecti repugnaret; atqui neutrum dici potest.

Non primum, uti evidens est, atque ex omnium suffragio constat.

Non secundum: nam crescit contumeliæ gravitas ratione dignitatis personæ læsæ (modò tamen illa dignitas cognoscatur vel cognosci debeat). Sic contumelia in regem major est contumeliâ in virum plebeium. Imò necesse est ut crescat in proportionem ejusdem dignita-

tis; nulla quippè est ratio cur unus dignitatis gradus augeat contumeliam, alius verò non; singuli igitur dignitatis gradus conferunt ad augendam offensæ gravitatem; ergo si dignitas sit infinita, necesse est ut offensæ sit infinita: atqui homo, dùm peccat, impugnat Majestatem infinitam; ergo peccatum est in genere offensæ infinitum: atqui peccatum in genere offensæ infinitum potest puniri pœnâ infinitâ, idque rationi non repugnat; pœna enim, ex æquitatis legibus, potest peccatum adæquare; ergo peccatum puniri potest pœnâ infinitâ. Sed pœna infinita irrogari non potest creaturæ, nisi ratione durationis; cùm creatura quælibet sit finita et pœnæ actu infinitæ perferendæ impar. Ergo peccatum plecti potest pœnâ temporis spatio infinitâ, seu æternâ.

Et certè sive peccatum sit in ratione offensæ, et quantum ad malitiam infinitum, ut contendunt multi theologi, atque ut ex argumento præcedenti consequitur, sive non, ut aliis arridet, saltem certò constat et fatentur omnes peccatum esse infinitum ratione objecti quod lædit, seu peccatorem impugnare Majestatem infinitam: atqui numquàm probabitur delictum et contumeliam in Majestatem infinitam, plecti non posse pœnâ ratione durationis infinitâ. Ergo, etc.

Insuper, si Deus malos pœnis æternis afficiat, probos præmiis æternis cumulabit; omnia igitur compensantur, Deusque leges æquitatis summo jure servat.

Dixi autem in probatione, peccati gravitatem crescere prout crescit dignitas personæ læsæ, modò tamen illa dignitas cognoscatur, vel cognosci debeat; si enim per-

sonæ majestas nec cognosceretur nec cognosci deberet, peccati gravitas pro ratione dignitatis læsæ non cresceret, ut clarescit.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Inter probationes asseritur peccatum esse infinitum in genere offensæ, et ratione gravitatis: atqui illud repugnat, tum quia homo nihil agere potest nisi finitum, tum quia omnia peccata essent æqualia.

R. 1° Etsi peccatum ratione gravitatis seu malitiæ non foret infinitum, saltem negari non potest personam per peccatum læsam esse infinitam, uti inter probationes observabimus. Porrò pœnam personæ læsæ adæquare quid absurdum? Id repugnare quibus argumentis demonstrabunt impii? Ergo repugnare pœnarum æternitatem minimè pervincunt.

R. 2° N. MIN. Ad primam probationem: theologi qui asserunt peccatum in ratione offensæ esse infinitum, fatentur illud esse finitum, tum ratione *entitatis* physicæ, tum ratione *intensitatis*, ut eorum verbis utar; consequenter ex illa sententia non sequitur hominem posse aliquid agere ratione *entitatis* et *intensitatis* infinitum (quod reverà absurdum foret); sed tantum sequitur actum hominis ratione *entitatis* physicæ finitum, fieri infinitum in ratione offensæ moralis et malitiæ: quod, nedum repugnet, verissimum est; siquidem ratio offensæ crescit, prout crescit persona læsa.

Ad secundam probationem: ex illa sententia sequitur omnia peccata esse æqualia sub eo respectu quo sunt

infinita, concedo: sub omni respectu, nego. Itaque sub eo respectu quo impugnant Majestatem infinitam, omnia peccata sunt infinita, ac consequenter æqualia. Sed modus quo divini Numinis majestas impugnatur, æqualis non est. In peccato iidem semper non sunt *intensitatis* gradus. Duo per mentem homines fingantur, quorum alius principem salutare ex malitia negligit, et alter ei alapam impingit. Utriusque contumelia aliquid commune habet, v. g. decem gravitatis gradus, si princeps decem habeat dignitatis gradus. Verumtamen sub alio respectu, ratione *entitatis*, ut ita loquar, qui principem alapam percussit, gravius peccavit. Sic si duæ superficies in infinitum protendantur, ambæ ratione longitudinis erunt æquales, licet tamen ratione latitudinis possint esse valde inæquales.

Et certè peccati gravitas æstimari debet ex entitate peccati multiplicata per dignitatem læsam quæ infinita est. Itaque si peccatum habeat, v. g. duos entitatis gradus, ipsius gravitas erit infinitum per duo multiplicatum; si habeat quatuor, erit idem infinitum multiplicatum per quatuor. Itaque peccata, licet ratione personæ læsæ quæ infinita est, sint æqualia, tamen ex alia parte et ratione entitatis sunt valde diversa. Omnia peccata sunt ratione offensæ infinita; sed illa infinita diversi sunt ordinis.

INST. Peccatum levius lædit dignitatem infinitam, sicut mortiferum: atqui tamen non meretur pœnam infinitam, nec in æternum plecti debet; ergo ex eo quòd peccatum mortale lædat dignitatem infinitam, non consequitur illud pœnâ infinitâ esse dignum.

RESP. Peccatum mortiferum pœnam infinitam seu æternam mereri, sive quia personam infinitam offendit, sive quia illam offendit graviter, et in essentialibus, dissolvitque amicitiam quæ est inter illam personam infinitam et hominem. Hæc duo simul requiruntur ut pœna infinita, seu æterna irrogari possit. Peccatum autem levius seu veniale non potest mereri pœnam infinitam, seu æternam, quia licet personam infinitam offendant, hanc tamen offendit levissimè, et non dissolvit amicitiam quæ est Deum inter et hominem; porro repugnat culpam levissimam pœnâ infinitâ et æternâ dignam esse. Nam sanè illa pœna, quantumvis intensitate levis, tamen in se est gravissima, si sit æterna, ob nempe suam perpetuam durationem: jam verò repugnat Deum summè bonum gravissima pœna, qualis esset pœna æterna et infinita, plectere culpam levissimam; tunc enim pœna culpam superaret; quod absurdum est. Præterea peccatum levius non tollit amicitiam Dei, uti constat ex ipsius definitione et natura. Porro Deus non potest eodem modo se gerere erga amicum, non potest iidem suppliciiis utrumque plectere, non potest consequenter amicum, seu eum qui peccavit leviter tantum, perpetuò infelicem reddere. Ergo peccatum leve, seu veniale, pœnâ æternâ plecti non potest, nec meretur pœnam æternam. Qui verò grande scelus perpetravit, talem pœnam meretur, quia non tantum offendit personam infinitam, sed illam offendit graviter, quia Dei factus est inimicus, nec consequenter adest causa cur felix reddatur. Qui verò culpam dumtaxat leviolem in se admisit, cum Dei odium non subierit, cum Dei ami-

cus esse non desierit, in æternum plecti non potest.

Cæterum mirum est incredulos hæc objicere, cum nec revelationem è qua hæc depromuntur, nec distinctionem inter peccata leviora et mortifera admittant.

OBJ. II. Nulla est inter unius momenti delictum et pœnam æternam æqualitas; ergo iniquum est pœnâ æternâ peccatorem mulctari.

R. DIST. Nulla est æqualitas durationis, concedo: justitiæ, nego. Est æqualitas justitiæ, quia peccatum adæquat pœnam; sola autem justitiæ, non verò durationis, æqualitas requiritur; aliòquin fures qui instantis unius delictum perpetrârunt, diuturno carcere immeritò includerentur.

OBJ. III. Pater bonus nonnisi ad emendationem, nec proindè in perpetuum, suos filios plectit; sed nemo tam pater quàm Deus; ergo, etc.

R. DIST. Pater nonnisi ad emendationem plectit, si non sit legislator et judex, concedo: si sit legislator et judex, nego. Itaque Deus non tantùm est pater optimus, sed judex justus et legislator sapientissimus; proindè legum observationi prospicere debuit; potest igitur vitium pœnâ ipsi æquali et consequenter æternâ plectere; sic enim justè agit, legum executioni consulit, se suamque auctoritatem contemptui non tradit. Sic princeps bonus, cum teneatur patriæ securitati invigilare, potest pœnas irrogare, non tantùm ad emendationem noxiarum; sed ipsam mortis pœnam, ut homines à seeleribus avertantur.

PROPOSITIO QUINTA.

Ratio suadet alterius vitæ æternitatem, saltem quantum ad præmia.

PROB. 1° Hic vim habet argumentum ex innato immortalitatis desiderio petitur, quo jamjam usi sumus ad probandam alterius vitæ existentiam. Nam sensus à natura ipsa, seu potius à Deo ipso Auctore naturæ insitus, fallax esse non potest: atqui sensus, desiderium, appetitus, et quædam præsentia immortalitatis, ab ipsa natura hominum animis insita sunt. Hic enim sensus est ab ipsa natura insitus qui est universalis, qui naturaliter hæret in animis, quique nec deleri nec à mentibus avelli potest. Porro qui nobis hæret immortalitatis appetitus, 1° est universalis; omnes enim populi, videlicet hebræi, ægyptii, chaldæi, indi, persæ, romani, exceptis tantùm quibusdam philosophis qui hunc sensum præfocaverunt, vel forsitan qui repugnante conscientia, locuti sunt, et ideò non sunt audiendi; mahometani, ipsi mexicani, peruviani, sinenses, Confucius, Zoroaster, Socrates, etc., in eo consentientes sunt, ut constat ex variis historicis. 2° Illud desiderium naturaliter inhæret animis, ut asserit Tullius, qui dicit *maximum argumentum esse ipsam naturam de immortalitate animarum tacitè judicare*. Et reverà iste immortalitatis appetitus, nec oritur à sensibus, qui res futuras et sensibus minimè objectas non apprehendunt; nec ab imaginandi vi, quæ res spirituales non

attingit; nec ab educatione, quæ varia est apud varias gentes; nec à cupiditatibus, quas coercet illa immortalitatis sententia; ergo ab ipsa ratione et natura oritur. 3° È mentibus avellit et extrahi non potest, ut experiuntur omnes, et fatebuntur lubenter quicumque sunt veritatis amantes; ergo ille sensus est ipsius naturæ, ipsius Dei vox; ergo fallax esse non potest; ergo anima est immortalis, proindèque æterna erit altera vita.

PROB. 2° Saltem pro viris justis et probis. Cur enim Deus vellet omninò extinguere animam sibi gratam, ad imaginem sui factam, quæ ipsius attributa mirificè exprimit, et quæ perpetuis laudibus ipsum celebravit? Cur et quâ ratione ductus amicos sibi caros, dilectosque deleret prorsus, et ad nihilum reduceret?

OBJ. Virtus non meretur mercedem infinitam, sed ad summum finitam et temporalem. Potest igitur Deus animam delere, postquam ei contulerit mercedem temporalem et operibus æqualem. Aliundè potuit Deus animam è nihilo educere; ergo potest illam ad nihilum revocare.

REST. Deum quidem potuisse animam delere post concessam mercedem ipsius virtuti æqualem, si aliud non promisisset; sed ille appetitus immortalitatis à Deo insitus est quædam naturalis Dei promissio cui deesse non potest. Perpetuò igitur in rerum natura constabit viri probi et moribus sancti anima, non quòd Deus alium ordinem eligere non potuerit in quo sempiterno ævo fruita non fuisset, sed quia in præsentì ordine statuit et pollicitus est animam se non deleturum.

SCHOLION.

Utrum æternæ reverà futuræ sint pœnæ malis repositæ, ex sola ratione non definimus. Nam ratio quidem demonstrat esse alteram vitam in qua improbi plectentur, ratio docet non repugnare pœnarum æternitatem, Deumque, illibatis suis attributis, posse iniquos æternis premere suppliciis. Hæc comprobavimus. Verùm ratio firmis argumentis non probat Deum non potuisse de suo jure cedere, improbis post temporales pœnas condonare, vel illos ad pœnitentiam revocare. Ratio apertum non facit quid à Deo factum sit. Quæ in propositione præcedenti protulimus argumenta, præmiorum, non suppliciorum perpetuitatem spectant. Ultimum quidem, ut per se, patet. Primum pariter; siquidem petitur ex desiderio immortalitatis nobis insito. Porrò illud desiderium circà immortalitatem beatam alteriusque vitæ felicitatem versatur, non verò circà immortalitatem miseram, quam minimè exoptamus.

Quamquàm autem alterius vitæ pœnas reipsà æternas esse, solius rationis adminiculo, ostendere non aggrediamur, non pronunciamus tamen istud lumine naturali non posse demonstrari. Id præsentent sagaciores. Sufficiunt nobis in hac parte argumenta ex revelatione petita, quibus Deiste, ut infra notabitur, cumulatissimè refellentur.

COROLLARIUM GENERALE.

Igitur anima 1.º est simplex et spiritalis. 2.º Libera. 3.º Immortalis ab intrinseco, seu nullum habet in se destructionis principium. 4.º Impii sine probatione asserunt illam perire cum corpore. 5.º Ratio demonstrat futuram esse alteram vitam in qua virtuti præmium et vitio pœna rependentur. 6.º Nec rationi, nec æquitatis legibus repugnat sive præmiorum sive pœnarum æternitas. 7.º Ratio suadet alterius vitæ æternitatem, saltem quantum ad præmia. Hæc omnia negantur à Deistis et impiis. Hæc omnia constant ex iis quæ hucusquæ dicta sunt. Igitur ipsâ ad quam tam frequenter appellant, tamque procaciter nos provocant impii, ratione revincuntur.

Insuper, illæ veritates variæ, necnon pœnarum alterius vitæ perpetuitas in codicibus sacris reserantur, et enucleatè traduntur, ut ipsi impii diffitere non possunt. Cùm itaquè in tractatûs decursu codicum istorum divinitatem simus demonstraturi, rursus confutabuntur ii exiliosi homines, qui in Societatis et Religionis perniciem quæcumque sanctiora sunt et certiora in dubium vocare audent.

Absolutis iis variis quæstionibus præviis, nunc de prima parte tractatûs, seu de Religione naturali disserendum occurrit.

PRIMA PARS

TRACTATUS.

-o-o-

De Religione naturali.

Religio sic appellatur quia homines Deo ligat et conjungit. Religio, generatim sumpta, est actus quo mundi Conditor divinis honoribus colitur. Religio naturalis est ea quæ lumine naturali innotescit, quæque ipsâ naturâ fundatur. Religio supernaturalis est ea quæ lumine supernaturali, verbo Dei, seu revelatione nititur. Ut ordine progrediamur, ostendemus, 1.º in capite sequenti admittendam esse aliquam religionem, seu Deum esse colendum tum internè, tum externè, tum publicè. 2.º In capitibus subsequentiibus ostendemus omnes creaturarum actus Deo non esse acceptos, nec gratos, cùm alii sint naturâ suâ boni, alii pravi. Postea Religionis naturalis officia exponemus; hanc non sufficere, ideòque necessariam esse revelationem probabimus, sicque naturali gressu ad Religionem revelatam conducemur.